

RÖVID KÖZLEMÉNYEK — KURZE MITTEILUNGEN.

BÖLÉNYCSONTVÁZ A M. KIR. FÖLDTANI INTÉZET
MUZEUMÁBAN.

Irta: *Mottl Mária dr.*

WISSENSKLETT IM MUSEUM DER KGL. UNG.
GEOLOGISCHEN ANSTALT.

Von: *Dr. Maria Mottl.*

Még 1911-ben történt, hogy kúskereső cigányok a krassószőrényvármegyei paneleászkai erdőben egy, — a később Böckh Jánosról elnevezett, — barlangra bukkantak, amelynek a főcsarnokában egy fiatal medve és nem messze tőle egy bölény csontváza feküdt. Az Osztrák-Magyar Államvasúttársaság értesítésére a m. kir. Földtani Intézet Igazgatósága Kormos T. dr.-t küldte a leletek begyűjtésére, amelyek a Vasúttársaság ajándékaképpen 1912-ben kerültek a Földtani Intézethez. (Lásd Kormos T.: Középkori bölény- és medvedadások nyomai a krassószőrény hegységben. Természettudományi Közöny, 1912. évi kötet, 267. oldal.) A barnamedve mellett egy XII—XIII. sz. korabeli vasnyílhegy feküdt, míg a bölény kora a csontok eseppkőbekéregzése alapján 1000 évesnél is többre becsülhető. Az érdekes leletek annakidején részben preparálva is lettek, később azonban feledésbe mentek, míg ez év tavaszán, tehát immár 23 évvel a begyűjtés után, a récecsontgyűjtemény rendezése közben a bölény vázrészeire bukkantam. A szarvasapok, néhány borda, kéz és lábközépcsonton kívül a vázon alig akadott kiegészíteni való, ami egyrészt a csontváz értékét emeli, másrészt pedig az összeállítási munkálatokat — amelyeket Háberl Viktor preparátor segítségével végeztem el — nagymértékben megkönnyítette. Kormos T. dr. szerint az állat koponyáját valószínűleg a bölényvadászok esonkították meg, mert pl. a Kaukázusban még ma is megvan az az ősi szokás, hogy a bölény szarvából ivóedényt készítenek.

A váz nem az ősbölény (*Bison prisceus* B. o. j.) hanem a rövidszarvú európai bölény (*Bison bonasus* L.) egy nőstényének a csontváza.

A *Bison* genus első képviselői már a felső pliocénben jelennek meg. Ilyen pl. az Indiából és Java szigetéről ismert *Bison sivalensis* Falc. Már a pleisztocén elején úgy Európában, mint Amerikában nagytermetű-hosszúszarvú és kisebbtermetű-rövidszarvú bölényalakok éltek, amelyeket Hülzheimer (Dritter Beitrag zur Kenntnis der Bisonten, Archiv f. Naturgesch. Bd. 84. Abt. A. H. 6. 1918) két külön törzsbe is sorolt. A Földtani Intézet muzeumában kiállított jégkorszaki bölénykoponyák mind a nagytermetű, hosszúszarvú formái a fiatal paleolitikumban kihaltak, míg a rövidszarvú típus mind a mai napig fennmaradt.

Azelőtt az európai bölény egész Középeurópában elterjedt volt és Erdélyben a XVIII. sz.-ig fenntartotta magát. Teljesen vadon ma már csak a Kaukázusban él.

A Földtani Intézet muzeumában kiállított bölényváz tudományosan feldolgozva még nincs. A koponya basilaris hosszúsága = 45 cm, legnagyobb orbitalis szélessége = 27.5 cm, míg az első nyakcsigolyától a keresztcsont végéig mért hosszúság = 117 cm. Nagy kár, hogy a Böckh János-barlang medve-cntváza az idők folyamán elkallódott. Az összeállított bölényváz kettős értékű. Először, mert eddig ez az egyetlen ilyen lelet hazánkban és külföldön is nagyon ritka, másodsor, mert a honfoglalás körüli időkből való.

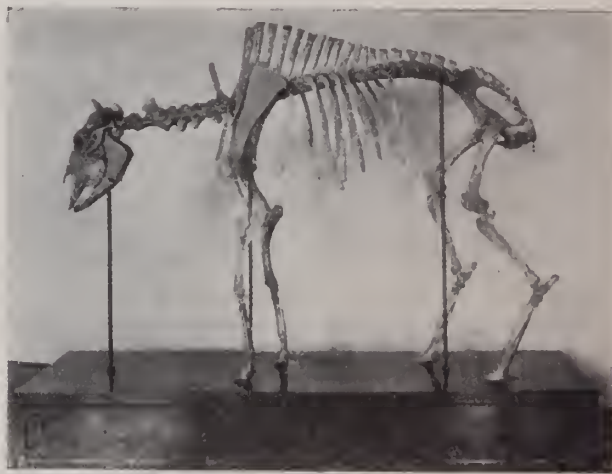

Fig. 76. ábra.

Die museale Sammlung der Kgl. Ung. Geologischen Anstalt wurde in jüngster Zeit durch ein neues Skelett bereichert. Das Skelett ist in der Böckh János-Höhle (Kom. Krassó-Szörény) gefunden worden und gelangte im Jahre 1912 als Geschenk der Öst.-Ung. Staatsbahngesellschaft an die Kgl. Ung. Geol. Anstalt. Die Skeletteile wurden von Th. Kormos gesammelt, teilweise präpariert, doch gerieten die wertvollen Funde in Vergessenheit, bis ich sie im Frühjahr dieses Jahres, beim Ordnen des Vergleichsmaterials wieder fand und sie mit Hilfe unseres Preparators V. Haberl — zusammenstellte. Die Skeletteile gehören nicht dem *Bison priscus* Boj. sondern der kurzhörnigen europäischen Art *Bison bonasus* L. an. Ihre wissenschaftliche Bearbeitung hat bisher noch nicht stattgefunden. Das im Museum der Geol. Anstalt aufgestellte Wisenskelett ist von doppeltem Wert. Erstens, ist es bisher in Ungarn der einzige derartige Fund, der auch im Ausland sehr selten ist, zweitens, weil er aus der Zeit unserer Landnahme stammt.